

EBELİK ÖĞRENCİLERİNDE AFET BİLİNCİ ALGISI VE AFETE MÜDAHALE ÖZ-YETERLİLİK DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

Mahinur DURMUŞ^{1*}, Ayşenur DURMUŞ², Nuray DEMİRALP³

¹Kastamonu University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, 35150, Kastamonu, Türkiye

²Kastamonu University, Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, 35150, Kastamonu, Türkiye

³Kastamonu University, Bozkurt Vocational School, Property Protection and Security Civil Defense and Firefighting Program, 37680, Kastamonu, Türkiye

Özet: Ebeler, afetlerde ön saflarda görev almaları ve hizmet verdikleri topluluklara coğrafi ve sosyal olarak yakın olmaları nedeniyle, afet durumlarında kadın ve yenidoğan sağlığı hizmetlerinin planlanması ve sunulmasında kritik bir rol oynar. Bu araştırma, Ebelik Öğrencilerinde Afet Bilinci Algısı ve Afete Müdahale Öz-yeterlilik Durumları Arasındaki İlişkinin belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, tanımlayıcı, kesitsel ve ilişki arayıcı tiptedir. Araştırmanın evrenini, Türkiye'nin bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin Ebelik Bölümünde 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılı Bahar döneminde öğrenim gören 280 öğrenci oluşturmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden, formları eksiksiz dolduran 176 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır. Veriler, Mayıs-Haziran 2024 tarihleri arasında "Tanıtıcı Özellikler Formu", "Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği" ve "Afet Risk Algısı Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Kolmogorov-Smirnov testi, Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, ebelik öğrencilerinin afet bilinci algı düzeyleri yüksek ve afete müdahale öz-yeterlilikleri orta düzeyde bulunmuştur. Afet bilinci algıları ile afete müdahale öz-yeterlilikleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda, afet öz-yeterliliğini arttırmaya yönelik eğitimlerin verilmesi, ilgili kurumlarla işbirliği yapılarak tatbikatların düzenlenmesi, uygulamalı eğitimleri ya da simülasyon uygulamalarını içeren deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Afet, Afet bilinci, Öz-yeterlilik, Ebelik öğrencisi, Yükseköğretim

Determination of the Relationship Between Disaster Awareness Perception and Disaster Intervention Self-Efficacy in Midwifery Students

Abstract: Midwives play a critical role in the planning and delivery of women's and newborn health services in disaster situations due to their unique knowledge and skills, their frontline role in disasters, and their geographical and social proximity to the communities they serve. This study was conducted to determine the relationship between disaster awareness perception and disaster intervention self-efficacy in midwifery students. Descriptive, cross-sectional and correlational. The population of the study consisted of 280 students studying in the midwifery department of the Faculty of Health Sciences of a state university in the spring semester of the 2023-2024 academic year. The study was completed with 176 students who accepted to participate in the study and completed the forms completely. The data were collected between May-June 2024 by using 'Descriptive Characteristics Form', 'Disaster Intervention Self-Efficacy Scale' and 'Disaster Risk Perception Scale'. SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows 23.0) (IBM Corp., Armonk, NY, USA) statistical programme was used for data analysis. Kolmogorov-Smirnov test, Mann Whitney U, Kruskal Wallis and Spearman correlation analysis were used. As a result of the analysis, disaster awareness perception levels of midwifery students were found to be high and disaster intervention self-efficacy was found to be moderate. A positive relationship was found between disaster awareness perceptions and disaster response self-efficacy. As a result of this research, it can be suggested to provide trainings to increase disaster self-efficacy, to organise drills in cooperation with relevant institutions, and to conduct experimental studies including applied trainings or simulation applications.

Keywords: Disaster, Disaster awareness, Self-efficacy, Midwifery student, Higher education

*Corresponding author: Kastamonu University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, 35150, Kastamonu, Türkiye

E mail: mdurmus@kastamonu.edu.tr (M. DURMUŞ)

Mahinur DURMUŞ <https://orcid.org/0000-0002-0050-6680>

Ayşenur DURMUŞ <https://orcid.org/0000-0003-0361-8036>

Nuray DEMİRALP <https://orcid.org/0000-0002-3002-7752>

Gönderi: 25 Temmuz, 2025

Kabul: 23 Ekim, 2025

Yayınlanma: 15 Kasım, 2025

Received: July 25, 2025

Accepted: October 23, 2025

Published: November 15, 2025

Cite as: Durmuş M, Durmuş A, Demiralp N. 2025. Determination of the relationship between disaster awareness perception and disaster intervention self-efficacy in midwifery students. BSJ Health Sci, 8(6): 283-289.

1. Giriş

Son yıllarda, hem doğal hem de insan kaynaklı afetlerin etkileri küresel ölçekte önemli ölçüde artış göstermiştir. Afetler; depremler ve seller gibi ani gelişen doğal olaylar

ile savaşlar gibi insan faaliyetlerinden kaynaklanan yıkıcı durumları kapsamaktadır. Bu tür olaylar sıklıkla meydana gelmekte ve her yıl yaklaşık 75.000 kişinin yaşamını yitirmesine neden olmaktadır (Zarea vd., 2014).

Afet kavramına ilişkin tek bir tanım bulunmamakla birlikte Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (2017), doğal afetleri “can kaybı, yaralanma veya diğer sağlık sorunları, maddi hasar, sosyal ve ekonomik yapıda bozulma ya da çevresel tahribata neden olabilen doğal süreçler veya olaylar” olarak tanımlamakta; ayrıca “ciddi tehlikeli olayların, afetlerin meydana gelmesi ve diğer risk faktörleriyle birleşmesi durumunda felakete yol açabileceğini” belirtmektedir (UNDRR, 2017). Bu gibi durumlarda, bireyler ve toplumlar mevcut kapasitelerinin ötesinde kaynak ve desteğe ihtiyaç duymaktadır (Gunn, 2002; UNDRR, 2017). Afetler genellikle öngörülemez ve kontrol altına alınması güç olaylardır; bu nedenle, can kayıplarını en aza indirmek adına müdahale aşamasında afet ekiplerinin hazırlık düzeyi ve yeterliliği büyük önem taşımaktadır (Herstein vd., 2021).

Afet tıbbi yardım ekipleri, afetlerden etkilenen toplulukların sağlık hizmeti ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bölgeye sevk edilen sağlık profesyonellerinden oluşur. Bu ekiplerin üyeleri, bireylere özel ve nitelikli bakım sunabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Ayrıca, esneklik, stres yönetimi, zorlu koşullarda çalışma yetisi, duygusal destek sağlama ve triyaj uygulama gibi beceriler de bu profesyonellerin sahip olması gereken özellikler arasındadır (Abbasi ve Salehnia, 2013). Felaket anlarında, ebeler diğer sağlık profesyonelleriyle birlikte ilk müdahale ekipleri arasında yer alır. Afet ekiplerinin bileşimi, toplulukların özel ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterebilir. Bu bağlamda, ebelerin afet tıbbi yardım ekiplerinde yer alması, üstlendikleri kritik roller nedeniyle büyük önem taşımaktadır (Jorgensen vd., 2010; Söylemez ve Özkan Şat, 2023; Şimşek Çetinkaya ve Güney, 2024). Afet yönetim ekibinin bir parçası olan ebeler, özellikle savunmasız gruplara yönelik sağlık hizmeti sunmakla yükümlüdür. Afet anlarında, bölge dışından (ulusal ya da uluslararası) tıbbi destek beklemek zaman ve maliyet açısından verimli olmayabileceğinden, afet bölgesinde hazır bulunan yetkin ebelerin varlığı büyük önem taşır. Ebeler, afetin tüm evrelerinde önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme de aktif rol üstlenirler. Özellikle kadınlar ve çocuklar gibi dezavantajlı grupların bakımında, afet dönemlerinde ebelik hizmetleri hayati bir rol oynamaktadır. Gebelik, doğum, emzirme, aile planlaması, cinsel şiddetin önlenmesi ve HIV/AIDS gibi konular ebeliğin uzmanlık alanları arasında yer almakta olup, bu hizmetlerin afet koşullarında devamlılığı, toplum sağlığı açısından kritik öneme sahiptir (Hays ve Prepas, 2015; Şimşek Çetinkaya ve Güney, 2024).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), afet durumlarıyla başa çıkmanın, gerekli becerileri geliştirmenin, savunmasız kişilerin ihtiyaçlarını belirlemenin ve triyaj yapmanın ebeler için elzem olduğunu belirtmiştir (WHO, 2007, 2018, 2020). Uluslararası Ebeler Konfederasyonu (ICM), 2023 yılında yaşanan insani ve iklim krizleri nedeni ile ebelerin savunucu, lider ve eğitici rolüne dikkat çekmiş, “Doğrudan yardım, her anne için önemlidir” ifadesine yer

vermiştir (ICM, 2024). Bilginin uygulanması için öğrencilere uygun eğitim verilmesi, afet yönetimi için planlamanın önemli bir yönüdür. Öğrenciler her zaman afetlerde müdahale gücünü artırmak için potansiyel kaynaklar olarak kullanılabilir (Matunhay, 2022; Avcı, 2023; Keskin ve Alan, 2023). Ebelik öğrencilerinin geleceğin sağlık hizmetleri sunucusu olacağı da dikkate alınır; ebelik öğrencilerinin afete müdahale öz-yeterliliği ve afet risk algılarının değerlendirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Ebeler, kadınların kendi sağlıklarını koruma ve geliştirme konusunda bilgi edinmelerini sağlayacak danışmanlık hizmetlerini sunabilecek donanıma sahip sağlık profesyonelleridir (Hays ve Prepas, 2015). Afet ve acil durumlar sırasında, gebelik ve lohusalık dönemine yönelik izlem süreçlerinde, kadınların özel gereksinimlerine göre bireysel ya da grup temelli sağlık eğitimleri verebilirler (Söylemez ve Özkan Şat, 2023). Bu sayede kadınların sağlıkları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmaları, sağlık düzeylerini geliştirmeleri ve zararlı uygulamalardan uzak durmaları mümkün hale gelmektedir (Şimşek Çetinkaya ve Güney, 2024). Ebeler, afet veya acil durumlara müdahale sürecinde; jinekolojik ve perinatal klinik hizmetlerin sunulması, doğum sağlığı hizmetlerinin altyapısının sağlanması ve anne-çocuk halk sağlığı faaliyetlerinin desteklenmesi gibi çok sayıda kritik görevi yerine getirmektedir. Bu denli önemli sorumluluklarına rağmen, mevcut literatürde ebelik öğrencilerinin afet bilinci düzeylerini ya da afet durumlarına müdahale konusundaki öz-yeterliliklerini değerlendiren çalışmalara oldukça sınırlı sayıda rastlanmaktadır (Aras vd., 2021; Demir, 2024). Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı; ebelik öğrencilerinin afet bilinci algısı ile afete müdahale öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

Tüm bu bilgiler kapsamında bu çalışma, ebelik öğrencilerinin afete müdahale öz-yeterliliğini değerlendirmek ve afet bilinci algılarının belirlenerek literatüre katkı sağlaması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçların afetlere müdahalede öz-yeterliliği yüksek donanımlı ebeler yetiştirmek için ebelik müfredatına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi, Evren ve Örneklemi

Bu araştırma, tanımlayıcı, kesitsel ve ilişki arayıcı bir tasarımda yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, Türkiye'nin bir ilinde yer alan bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümünde 2023-2024 eğitim-öğretim yılı Bahar döneminde öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmaktadır. (n=280). Araştırma esnasında örneklem hesaplamasına gidilmeden evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilerin 176'sı araştırmaya katılım sağlamış ve bu kapsamda hedeflenen evrenin %62.85'ine ulaşılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması Mayıs-Haziran 2024 tarihleri arasında web sitesi üzerinden Google forms kullanılarak düzenlenen anket formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler tanıtıcı özellikler formu, Afete müdahale Öz-yeterlilik ölçeği ve Afet risk algısı ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Tanıtıcı Özellikler Formu: Öğrencilerin yaşı, sınıfı, gelir durumu, daha önce afete maruz kalma durumu, afet yönetimi hakkında eğitim veya ders alıp almama durumunun sorgulandığı toplam 6 sorudan oluşmaktadır Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ): Afete müdahale öz-yeterlilik ölçeği (AMÖYÖ) 2017 yılında Hong-Yan Li vd. tarafından geliştirilmiştir. Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 2020 yılında Koca vd. tarafından yapılan Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği (AMÖYÖ), 5'li Likert tiptedir, (1=Kendime hiç güvenim yok, 2=Temelde kendime güvenim yok, 3=Biraz kendime güvenim var, 4=Temelde kendimden eminim, 5=Kendime güvenim tam) 19 soru ve üç alt boyuttan oluşmaktadır (Koca vd., 2020). Yerinde kurtarma yetkinliğini içeren 11 madde, afette psikolojik hemşirelik yeterliliğini içeren 4 madde ve afette üstlenilen rolün niteliği ve uyum yeterliliğini içeren 4 madde olmak üzere toplam 19 madde bulunmaktadır. Ölçeğin en düşük puanı 19, en yüksek puanı ise 95 olarak değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan afete müdahale öz-yeterliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında cronbach alfa kat sayısı 0,96 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin cronbach alfa kat sayısı 0,93 olarak belirlenmiştir.

Afet Bilinci Algı Ölçeği: Afet Bilinci Algı Ölçeği Afet bilinci algısı verilerinin toplanmasında Dikmenli vd. (2018) tarafından geliştirilen 5'li likert tipinde "Afet Bilinci Algı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekteki maddeler; (1) "kesinlikle katılmıyorum", (2) "katılmıyorum", (3) "kararsızım", (4) "katılıyorum" ve (5) "kesinlikle katılıyorum" şeklinde düzenlenerek puanlanmıştır. Ölçek toplamda 36 maddeden oluşmakta ve 27 olumlu, 9 olumsuz madde bulunmaktadır. 12, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ve 29 numaralı maddeler negatif olarak belirlenmiş, veri analizleri yapılmadan önce bu maddeler ters kodlanmıştır. Afet bilinci algı ölçeği 4 alt faktörden oluşup, afet eğitimi bilinci (13 madde), afet öncesi bilinç (8 madde), yanlış afet bilinci (8 madde) ve afet sonrası bilinç (7 madde) den oluşmaktadır. Cronbach alpha güvenilirlik katsayısının 0,722 olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin cronbach alpha güvenilirlik katsayısı 0,848 olarak belirlenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows 23.0) (IBM Corp., Armonk, NY, USA) istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş, verilerin normal dağılıma uymadıkları saptanmıştır. Tanıtıcı özelliklerin belirlenmesi için tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde dağılım,

medyan), değişkenlerin karşılaştırılmasında ise Mann Whitney U testi ile Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği ile Afet Risk Algısı Ölçeği Toplam Puanı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler ile elde edilen sonuçlar %95'lik güven aralığında, $P < 0,05$ anlamlılık düzeylerinde değerlendirilmiştir.

2.4. Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma bir üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır (Karar no: 21, Toplantı sayısı: 02, Toplantı Tarihi: 07/02/2024). Ayrıca çalışmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin alınmıştır. Katılımcılar, anket linkini tıkladıklarında araştırma ile ilgili bilgiler verilerek, online ortamda onamları alınmıştır. Onay veren katılımcıların ankete devam etmesi sağlanmıştır.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 176 ebe adayı üzerinde gerçekleştirilmiş olup bulgular, bu gruptan elde edilen verilerle sınırlıdır. Bu sınırlılığı ortadan kaldırmak için, benzer özelliklere sahip farklı gruplarda da araştırma yapılmalı ve elde edilen sonuçlar bu çalışmanın bulgularıyla karşılaştırılmalıdır.

3. BULGULAR

Araştırmaya toplam 176 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin yaş aralıkları; %56,8'i (n=100) 18-21 yaş; %39,2 (n=69) 22-25 yaş, %4'ü (n=7) 26 yaş ve üzeridir. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflar incelendiğinde %33'ü (n=58) birinci sınıf, %18,8 (n=33) ikinci sınıf, %23,3 (n=41) üçüncü sınıf ve %25'i (n=44) dördüncü sınıftır. Öğrencilerin %71' i (n=125) gelir durumlarını orta düzey olarak belirtmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası afet ve afet yönetimiyle ilgili ders veya eğitim almamıştır. Öğrencilerin %25,6'sının (n=45) daha önce afete maruz kaldığı belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Ebelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=176)

Değişkenler	n	%	
Yaş	18-21 yaş	100	56,8
	22-25 yaş	69	39,2
	26 yaş ve üzeri	7	4
Sınıf	1.sınıf	58	33
	2.sınıf	33	18,8
	3.sınıf	41	23,3
	4.sınıf	44	25
	Düşük	30	17
Gelir Durumu	Orta	125	71
	Yüksek	21	11,9
Daha Önce Afete Maruz Kalma Durumu	Evet	45	25,6
	Hayır	131	74,4
Afetlerle ilgili eğitim alma durumu	Evet	58	33
	Hayır	118	67

Tablo 2 incelendiğinde, Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği toplam puanı 69,5 olarak belirlenmiştir. Yerinde kurtarma yetkinliği alt boyut toplam puan ortancası 33,0 afette psikolojik hemşirelik yeterliği alt boyut toplam puan ortancası 12,0 afette üstlenilen rolün niteliği ve uyum yeterliği alt boyut toplam puan ortancası 25,0 dir. Ebelik öğrencilerinin afet bilinci algı düzeylerini incelemek amacıyla faktörlerin ayrı ayrı ve ölçeğin genel toplam puanlarının hesaplandığı görülmektedir. Birinci faktörün toplam puanı ortancası 58,0 ikinci faktörün toplam puanı ortancası 36,0 üçüncü faktörün toplam puan ortancası 35,0 ve dördüncü faktörün toplam puanının 25,0 olduğu görülmektedir. Ölçeğin toplam puan ortancası ise 152,0'dır. Alt faktörler ve ölçeğin geneli için hesaplanan toplam puan ortancalara göre ebelik öğrencilerinin afet bilinci algılarının kabul edilir düzeyde olduğu bulunmuştur. (Tablo 2).

Tablo 2. Afete müdahale öz-yeterlilik ve afet bilinci algı ölçeği toplam alt boyutları puan

AMÖYÖ	Ortanca	Min	Mak
Yerinde Kurtarma Yetkinliği	33,0	13	52
Afette psikolojik hemşirelik yeterliği	12,00	4	20
Afette üstlenilen rolün niteliği ve uyum yeterliği	25,0	4	20
AMÖYÖ Toplam Puan	69,5	21	92
Afet Bilinci Algı Ölçeği	Ortanca	Min	Mak
Afet Eğitimi Bilinci	58,0	17	65
Afet Öncesi Bilinç	36,0	8	40
Yanlış Afet Bilinci	35,0	8	40
Afet Sonrası Bilinç	25,0	9	35
Toplam	152,0	67	173

Min= minimum, Mak= maksimum.

Tablo 3. Ebelik öğrencilerinin tanımlayıcı özelliklerine göre AMÖYÖ puan ortancalarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Ortanca (min-mak)	Test istatistiği
Yaş Aralıkları	18-21	100	57 (41-86)
	22-25	69	62 (21-92)
	26 ve üzeri	7	66 (30-83)
Sınıf	1.sınıf	58	61 (30-86)
	2.sınıf	33	57 (43-86)
	3.sınıf	41	61 (21-86)
	4.sınıf	44	63 (38-92)
Gelir Durumu	Düşük	30	61 (25-92)
	Orta	125	59 (21-86)
	Yüksek	21	57 (45-83)
Daha Önce Afete Maruz Kalma Durumu	Evet	45	67 (30-92)
	Hayır	131	58 (21-86)
Afet ile ilgili eğitim alma durumu	Evet	58	64 (38-92)
	Hayır	118	59 (21-83)

z= Mann Whitney U Testi, F= Kruskal Wallis Testi, Min= minimum, Mak= maksimum.

Tablo 4. Ebelik öğrencilerinin tanımlayıcı özelliklerine göre afet bilinci algı puan ortancalarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Ortanca (min-mak)	Test istatistiği
Yaş Aralıkları	18-21	100	150 (67-172)
	22-25	69	155 (107-173)
	26 ve üzeri	7	146 (114-167)
Sınıf	1.sınıf	58	153 (167-170)
	2.sınıf	33	140(108-167)
	3.sınıf	41	147 (108-173)
	4.sınıf	44	156 (107-170)
Gelir Durumu	Düşük	30	155(108-170)
	Orta	125	151(67-173)
	Yüksek	21	152(126-166)
Daha Önce Afete Maruz Kalma Durumu	Evet	45	156(125-173)
	Hayır	131	151(67-172)
Afet ile ilgili eğitim alma durumu	Evet	58	152 (107-173)
	Hayır	118	152 (67-172)

z= Mann Whitney U Testi, F= Kruskal Wallis Testi, Min= minimum, Mak= maksimum.

Tablo 3'te sosyo-demografik özellikler ile AMÖYÖ arasındaki ilişki yer almaktadır. Ebelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikler ile AMÖYÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Tablo 4'te sosyo-demografik özellikler ile Afet Bilinci Algı ölçeği arasındaki ilişki yer almaktadır. Ebelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerden sınıf ve yaş aralıkları değişkenleri ile Afet Bilinci Algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($P<0,05$). Tablo 5'de Spearman korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği ile Afet Bilinci Algı Ölçeği Toplam Puanı Arasındaki pozitif yönlü zayıf bir korelasyon olduğu belirlenmiştir ($\rho=0.193$, $p = 0.010$). Bu bulgu, Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği ile Afet Risk Algısı Ölçeği Toplam Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Ancak, korelasyon katsayısının düşük olması, değişkenler arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği ile Afet Bilinci Algı Toplam Puanı Arasındaki Korelasyon

	İstatistik	Afet Risk Algısı
Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği Toplam Puanı	Spearman's rho ρ p	0.193* 0.010

P= Spearman korelasyon testi, $P<0,05$.

4. Tartışma

Afetlerde müdahale, çok disiplinli ve planlı bir ekip çalışmasını gerektirir. Bu süreçte, sağlık profesyonellerinin afet bilinci algılarının ve öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olması büyük önem taşır. Afet bilinci algısı, bireylerin ve toplumların doğal ya da insan kaynaklı afetlere ilişkin farkındalık düzeyini, bu afetlerin etkilerini kavramalarını ve etkileri en aza indirmeye yönelik önlemleri alabilme yeteneklerini ifade eder (Şekerci vd., 2023). Öz-yeterlilik, bireylerin başarıya ulaşmak için gerekli becerileri koordine etme ve uygulama yeteneklerine ilişkin bir kavramdır. Öz-yeterliliği yüksek bireyler, bir felaket anında daha olumlu bir yaklaşım sergiler, zorlukların üstesinden gelmeye daha istekli olur ve çevreye uyum sağlama konusunda daha başarılıdır (Labrague vd., 2021). Bu bağlamda, afet anında, kadın ve yenidoğan bakımından sorumlu olan ebeler çok büyük görev düşmektedir. Bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin Afet Bilinci Algısı ve Afete Müdahale Öz-Yeterliliği arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Literatür incelendiğinde, konu ile ilgili çalışmaların ebe grubuyla yapılmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle tartışma sağlık profesyonelleriyle yapılan diğer çalışmalarla birlikte yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %67'si afet eğitimi almadığını belirtmiştir. Aker vd. (2024) ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeylerini ve bu durumu etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmada, öğrencilerin %51.2'sinin afet eğitimi almadığı tespit

edilmiştir. Benzer şekilde, Sarıkahya ve Yorulmaz'ın (2024) hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada, katılımcıların %63.3'ü afetlere ilişkin herhangi bir ders almadıklarını ifade etmiştir. Araştırma bu yönüyle literatürü destekler niteliktedir. Ancak ebelik mesleğinin afetler sırasındaki kritik rolü göz önüne alındığında, afetler sırasında ve sonrasında kadın sağlığı ve yenidoğan sağlığının iyileştirilmesine yönelik eğitimlerin ebeler için hayati öneme sahip olduğu düşünüldüğünde araştırmamızın bu bulgusunun eğitim planlamalarına ve eğitim müfredatına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, Afete Müdahale Öz-yeterlilik Ölçeği'nin (AMÖYÖ) toplam ve alt boyut puanları değerlendirildiğinde, afete müdahale öz-yeterlilik düzeyinin orta seviyede olduğu saptanmıştır. Sarıkahya ve Yorulmaz'ın (2024) hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada da AMÖYÖ sonuçları orta düzeyde bulunmuştur. Benzer şekilde, Toraman ve Korkmaz'ın (2023) hemşirelik öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, afete müdahale yeterliliklerinin orta seviyede olduğu belirtilmiştir. Araştırmamızın bu sonucu, mevcut araştırmamızın bulgularının literatürle uyumlu olduğunu göstermektedir. Bu benzerliğin her iki bölümde de afet ve acil durum yönetimi konularının müfredatta sınırlı yer alması ve öğrencilerin afete yönelik uygulamalı eğitim, saha tatbikatı ve simülasyon deneyimlerinin yetersiz olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, her iki meslek grubunun da afet dönemlerinde birinci basamak sağlık hizmetlerinde aktif rol üstlenmesi ancak bu role yönelik yeterli hazırlık fırsatlarının sunulmaması, öz-yeterlilik düzeylerinin orta seviyede kalmasına yol açmış olabilir. Afetlere müdahalede öz-yeterliliği artırmak amacıyla, ebelik öğrencilerinin afetler konusunda düzenli olarak bilgilendirilmesi, periyodik afet tatbikatlarının yapılması ve afet eğitiminin örgün eğitimin her aşamasında yer alması önerilmektedir.

Afet bilinci ve hazırlığı, güvenli yaşam kültürünün ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Güvenli bir yaşam, her türlü tehdiye karşı bilinçli ve hazırlıklı olarak sürdürülen bir yaşamdır. Bu nedenle, depremler ve yangınlar gibi her an meydana gelebilecek olaylar ile mevsimlere bağlı olarak oluşan kar fırtınaları, şiddetli rüzgârlar, orman yangınları, sıcak hava dalgaları, sağanak yağışlar, seller, yıldırımlar ve toprak kaymaları gibi durumlara karşı bireylerin korunabilmesi için temel bilgiler mutlaka öğretilmelidir (Fu ve Zhang, 2024). Kaderci tutum sergileyen bireyler, afet anında hazırlıksız davranıp tehlikeyi algıladıklarında harekete geçerken; tehlike ve risk algısı yüksek olanlar, afetlere hazırlık yapma ve toplumsal iş birliği gösterme eğilimindedir (Utaya vd., 2020; Rahmani vd., 2022). Bu nedenle, afet kültürünün geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin afet bilinci algı düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bulut vd. (2024) Acil Yardım ve Afet yönetimi bölümü öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada, afet bilinci algı düzeyi yüksek bulunmuştur. Şekerci vd. (2023) üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve farkındalık düzeylerini belirlemek için gerçekleştirdiği

çalışmasında, sağlık okuyan öğrencilerin afet öncesi/sonrası yapılması gereken hazırlıkları sağlık ile ilgili bölümlerde okumayanlara göre daha çok bildiği bildirilmiştir. Aras vd. (2021) Sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin afet bilinç düzeyi yüksek bulunmuştur. Bu benzerlik, sağlık alanında eğitim alan öğrencilerin afet ve acil durum konularına daha duyarlı olmaları, müfredat kapsamında ilk yardım, toplum sağlığı gibi dersler almaları ve mesleki rollerinin doğası gereği afetlerde aktif sorumluluk bilincine sahip olmalarıyla açıklanabilir. Bu çalışmada, Afet Bilinci Algı Ölçeği toplam puanı ile Afete Müdahale Öz-Yeterlilik Ölçeği arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, afet bilinci arttıkça bireylerin afete hazırlık ve müdahale konusundaki farkındalıklarının da yükseldiğini göstermektedir (Ejeta vd., 2015; Qiu vd., 2023). Benzer biçimde, Qiu vd. (2023) Çin'deki üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, afet bilinci düzeyi arttıkça öğrencilerin afet müdahalesinde kendilerini daha yeterli ve hazırlıklı hissettiklerini saptamıştır. Araştırmanın bu bulgusu literatürle uyumludur.

5. Sonuçlar ve Öneriler

Ebelik öğrencilerinin afet bilinci algı düzeyleri yüksek ve afete müdahale öz-yeterlilikleri orta düzeyde bulunmuştur. Afet bilinci algıları ile afete müdahale öz-yeterlilikleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, afet bilincinin yalnızca teorik bir farkındalık değil, aynı zamanda afete etkin biçimde müdahale edebilmek için gerekli olan öz-güven, hazırlık ve davranışsal yeterliliği destekleyen önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Çalışmanın özgün yönü, ebelik öğrencilerinde bu ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışmadan biri olmasıdır. Ebelik eğitimi kapsamında afet bilincinin güçlendirilmesinin, öğrencilerin doğum ve kadın sağlığı alanlarındaki kriz durumlarında da daha etkin rol almalarını destekleyebileceği düşünülmektedir. Bu araştırma sonucunda, afet öz-yeterliliğini arttırmaya yönelik eğitimlerin verilmesi, ilgili kurumlarla işbirliği yapılarak tatbikatların düzenlenmesi, uygulamalı eğitimleri ya da simülasyon uygulamalarını içeren deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarların katkı yüzdeleri aşağıda verilmiştir. Yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	M.D.	A.D.	N.D.
C	60	40	
D	60	40	
S	100		
DCP	40	40	20
DAI			100
L	50	30	20
W	50	40	10
CR	50	40	10
SR	50	40	10
PM	50	40	10
FA	50	40	10

C=Concept, D= design, S= supervision, DCP= data collection and/or processing, DAI= data analysis and/or interpretation, L= literature search, W= writing, CR= critical review, SR= submission and revision, PM= project management, FA= funding acquisition.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay

Bu çalışma Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır (Onay tarihi: 07 Şubat 2024, protokol kodu: 21).

Teşekkür Beyanı

Çalışmada hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır. Araştırmaya katılan tüm araştırmacılara teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Abbasi M, Salehnia MH. 2013. Disaster medical assistance teams after earthquakes in iran: propose a localized model. *Iran Red Crescent Med J*, 15(9): 829-835.
- Aker S, Kartal YA, Bulut A, Hızlıol B, Ateş Z. 2024. Ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *RS Res Stud Anatolia J*, 7(4): 408-426.
- Aras M, Mumcu A, Karabey T. 2021. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin afet bilinç düzeylerinin belirlenmesi. *J TOGU Heal Sci*, 1(2): 40-49.
- Avcı G. 2023. Afet eğitiminde afetlere hazırlık: Üniversite öğrencileriyle tehlike avı. *Afet Risk Derg*, 6(1): 84-100.
- Bulut E, Yıldız E, Kılıç M. 2024. Determination of disaster awareness perception level of emergency aid and disaster management students. *Acil Yardım Afet Bil Derg*, 4(1): 1-8.
- Demir R. 2024. Ebelerin afet farkındalık düzeyleri ve afet dönemlerinde ebelik hizmetlerinin rolüne yönelik düşünceleri. *YOBÜ Sağlık Bil Fak Derg*, 5(3): 279-292.
- Dikmenli Y, Yakar H, Konca AS. 2018. Development of disaster awareness scale: A validity and reliability study. *Rew Int Geog Educ Online*, 8(2): 206-220.
- Ejeta LT, Ardalan A, Paton D. 2015. Application of behavioral theories to disaster and emergency health preparedness: A systematic review. *PLoS Curr*, 1: 7.

- <https://doi.org/10.1371/currents.dis.31a8995ced321301466db400f1357829>
- Fu Q, Zhang X. 2024. Promoting community resilience through disaster education: Review of community-based interventions with a focus on teacher resilience and well-being. *PLoS One*, 19(1): e0296393.
- Gunn SWA. 2002. *Multilingual dictionary of disaster medicine and international relief*. Kluwer Acad Publ Ltd., Boston, US, pp: 1-7.
- Hays KE, Prepas R. 2015. The professionalization of international disaster response: it is time for midwives to get ready. *J Midwifery Womens Health*, 60(4): 348-359.
- Herstein JJ, Schwedhelm MM, Vasa A, Biddinger PD, Hewlett AL. 2021. Emergency preparedness: What is the future?. *Antimicrob Steward Healthcare Epidemiol* 1(1): e29.
- ICM. 2024. International Confederation of Midwives: Humanitarian and climate crises. URL: <https://internationalmidwives.org/projects/humanitarian-and-climate-crises/> (erişim tarihi: 08 Kasım, 2024).
- Jorgensen AM, Mendoza GJ, Henderson JL. 2010. Emergency preparedness and disaster response core competency set for perinatal and neonatal nurses. *J Obstet Gynecologic Neonatal Nurs*, 39(4): 450-467.
- Keskin AY, Alan H. 2023. Hemşirelik lisans öğrencilerinin afete müdahale öz yeterliliğinin değerlendirilmesi. *Etkili Hemşirelik Derg*, 16(3): 329-339.
- Koca B, Çağan Ö, Türe A. 2020. Validity and reliability study of the Turkish version of the disaster response self-efficacy scale in undergraduate nursing students. *ACU Sağlık Bil Derg*, 3: 515-521.
- Labrague LJ, Kamanyire JK, Achora S, Wesonga R, Malik A, Al Shaqsi S. 2021. Predictors of disaster response self-efficacy among nurses in Oman. *Int J Disaster Risk Reduct*, 61: 102300.
- Li HY, Bi RX, Zhong QL. 2017. The development and psychometric testing of a disaster response self-efficacy scale among undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today*, 59: 16-20.
- Matunhay LM. 2022. Disaster preparedness and sensitivity level among higher education institution students. *Matunhay Int J Dis Manag*, 5(2): 75-92.
- Qiu D, Lv B, Cui Y, Zhan Z. 2023. The role of response efficacy and self-efficacy in disaster preparedness actions for vulnerable households. *Nat Hazard Earth Syst Sci*, 23(12): 3789-3803. <https://doi.org/10.5194/nhess-23-3789-2023>
- Rahmani M, Muzwagi A, Pumariaga AJ. 2022. Cultural factors in disaster response among diverse children and youth around the world. *Curr Psychiatry Rep*, 24(10): 481-491.
- Sarıkahya SD, Yorulmaz DS. 2024. Hemşire öğrencilerin afete müdahale öz yeterliliğinin değerlendirilmesi: Tanımlayıcı ve kesitsel çalışma. *Ordu University J Nurs Stud*, 7(1): 206-215.
- Söylemez F, Özkan Şat S. 2023. Afetlerde incinebilir gruplara yönelik sağlık hizmetleri. *Palme Yayınevi, Ankara, Türkiye*, pp: 1-7.
- Şekerci YG, Ayvazoğlu G, Çekiç M. 2023. Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *Gümüşhane Univ Sağlık Bil Derg*, 12(1): 74-81.
- Şimşek Çetinkaya Ş, Güney D. 2024. Afetlerde ebelik bakım kılavuzu. *Ankara Nobel Tıp Kitabevleri, Birinci Baskı, Ankara, Türkiye*, pp: 1-7.
- Toraman AU, Konal E. 2023. Hemşirelik öğrencilerinin afete müdahalede öz yeterliliklerinin belirlenmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniv Sağlık Bil Fak Derg*, 8(2): 509-514.
- UNDRR. (United Nations Office for Disaster Risk Reduction). 2017. The sendai framework terminology on disaster risk reduction."Disaster". URL: <https://www.undrr.org/terminology/disaster> (erişim tarihi: 8 Kasım 2024).
- Utaya S, Aksoy FI, Bachri S, Handoyo B. 2020. The role of knowledge and fatalism in college students related to the earthquake-risk perception. *Jamba*, 12(1): 954.
- WHO. (World Health Organization). 2007. Mass casualty management systems: Strategies and guidelines for building health sector capacity. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/mass-casualty-management-systems-strategies-and-guidelines-for-building-health-sector-capacity> (erişim tarihi: 8 Kasım, 2024).
- WHO. (World Health Organization). 2018. Minimum technical standards and recommendations for reproductive, maternal, newborn and child health in emergencies. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-18.18> (erişim tarihi: 8 Kasım, 2024).
- WHO. (World Health Organization). 2020. Strengthening quality midwifery for all mothers and newborns. URL: <https://www.who.int/activities/strengthening-quality-midwifery-for-all-mothers-and-newborns> (erişim tarihi: 8 Kasım, 2024).
- Zarea K, Beiranvand S, Sheini-Jaberi P, Nikbakht-Nasrabadi A. 2014. Disaster nursing in Iran: challenges and opportunities. *Australas Emerg Nurs J*, 17(4): 190-196.